

5. Романюк Я., Бейцун І. Правова природа обов'язковості рішень Верховного Суду України та вдосконалення механізму забезпечення єдності судової практики / Я. Романюк, І. Бейцун // Право України. — 2012. — № 11-12. — С. 122-136.
6. Журавльов А.В. Судовий прецедент як джерело права в адміністративному судочинстві / А.В. Журавльов // Актуальні проблеми держави і права. — 2016. — № . — С. 75-84.
7. Вовленко Н.Н. Источники и формы права: Учебное пособие / Н.Н. Вовленко. — Волгоград: Изд-во ВолГУ, 2004. — 102 с.
8. Богдановская И.Ю. Эволюция судебного прецедента в «общем праве» / И.Ю. Богдановская // Право. — М.: ГУ ВШЭ, 2010. — № 2. — С. 75-87.

Волкова Наталія Василівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри цивільного процесу,
кандидат юридичних наук, доцент

СУДОВА ФОРМА ЗАХИСТУ СІМЕЙНИХ ПРАВ ТА ІНТЕРЕСІВ ДИТИНИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Основною формою захисту сімейних прав та інтересів дитини необхідно вважати судову. Суд є єдиним органом, який наділений компетенцією здійснювати правосуддя в Україні та вирішувати всі виникаючі в ході розгляду цивільної справи правові питання щодо захисту сімейних прав та інтересів дитини [1, с. 20-23].

Кожна особа, згідно з ч. 1 ст. 4 ЦПК України [2], має право в порядку, встановленому законом, звернутися до суду за захистом своїх порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод та інтересів. Відповідно до ч. 1 ст. 19 ЦПК України суди розглядають у порядку цивільного судочинства справи, що виникають сімейних правовідносин.

З аналізу норм цивільного процесуального законодавства України та судової практики у цивільному судочинстві розглядаються справи про захист сімейних прав та інтересів дитини в порядку позовного, окремого та наказного провадження.

Основним критерієм, що слугує засобом для розмежування видів цивільного судочинства, виступає спір про право. У філологічному значенні «спір — це словесне змагання, обговорення будь-чого, у якому кожен відстоює свою точку зору», відповідно поняття «спорити» вживається у значенні «заперечувати, доказуючи що-небудь» [3, с. 658]. Як правила більшість справ щодо захисту прав та інтересів дитини розглядається в порядку позовного провадження, оскільки наявний спір про право, до

таких справ можна віднести : справи про позбавлення батьківських прав, про визнання батьківства/материнства, про оспорювання батьківства, про визначення місця проживання малолітньої дитини тощо.

Також необхідно зазначити, що відповідно до нової редакції ЦПК України цивільне судочинство здійснюється у порядку позовного провадження: у загальному позовному провадженні та у спрощеному позовному провадженні (п. 2 ч. 2 ст. 19 ЦПК України).

Спрощене позовне провадження призначене для розгляду малозначних справ, справ, що виникають з трудових відносин, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи. Загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні (ч. 4 ст. 19 ЦПК України).

Відповідно до п. 1 ч. 4 ст. 274 ЦПК України в порядку спрощеного позовного провадження не можуть розглядатись справи що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів, та поділу майна подружжя.

З вище наведеної норми вбачається, що всі справи щодо захисту сімейних прав та інтересів дитини, у яких наявний спір про право, відносяться до справ, які розглядаються у загальному позовному провадженні, крім справ про стягнення аліментів, за умови, що справи про стягнення аліментів не об'єднанні з вимогами, які виникають з сімейних правовідносин (п. 6 ч. 4 ст. 274 ЦПК України). Так, наприклад, якщо справи про стягнення аліментів об'єднанні з вимогою про позбавлення батьківських прав, встановлення батьківства, розірвання шлюбу, визначення місця проживання малолітньої дитини тощо, то вони будуть розглядатись за правилами загального позовного провадження.

Щодо наказного провадження, то законодавець передбачає можливість розгляду справ про стягнення аліментів у наказному провадженні відповідно до вимог, які передбачені нормами цивільного процесуального законодавства, а саме у ст. 161 ЦПК України:

- якщо заявлено вимогу про стягнення аліментів у розмірі на одну дитину – однієї чверті, на двох дітей – однієї третини, на трьох і більше дітей – половини заробітку (доходу) платника аліментів, але не більше десяти прожиткових мінімумів на дитину відповідного віку на кожну дитину;

- якщо заявлено вимогу про стягнення аліментів на дитину у твердій грошовій сумі в розмірі 50 відсотків прожиткового мінімуму для дитини відповідного віку якщо ця вимога не пов'язана із встановленням чи оспорюванням батьківства

(материнства) та необхідністю залучення інших заінтересованих осіб;

- якщо при стягненні аліментів на дитину не ставиться також питання про встановлення батьківства (материнства) й не оспорується це право, оскільки в наказному провадженні розгляд спорів про право не допускається;

- якщо немає необхідності залучення до розгляду справи інших заінтересованих осіб [4, с. 90].

Суб'єктивні права та інтереси захищаються не лише позовом, а й заявою, що властиво, зокрема, для справ окремого провадження. Відповідно до ч. 1 ст. 293 ЦПК України «окреме провадження — це вид непозовного цивільного судочинства, в порядку якого розглядаються цивільні справи про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав, свобод та інтересів особи або створення умов здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав». Так, в порядку окремого провадження можуть розглядатись справи про захист сімейних прав та інтересів дитини. До таких справ можна віднести, наприклад, справи про встановлення факту батьківства/ материнства, справи про усиновлення тощо.

Підсумовуючи вище наведене необхідно зазначити, що більшість справ про захист сімейних прав та інтересів дитини розглядаються у цивільному судочинстві в порядку загального позовного провадження. У спрощеному позовному та у наказному провадженні розглядаються тільки справи про стягнення аліментів, відповідно до вимог визначених цивільним процесуальним законодавством України. В окремому провадженні розглядаються справи про захист сімейних прав та інтересів дитини у випадку відсутності спору про право.

Список використаної літератури:

1. Волкова Н.В. Роль суду у захисті сімейних прав та інтересів дитини у цивільному процесі відповідно до судової реформи України / Новели цивільного процесуального кодексу України : [Електронне видання] матер. кругл. столу (Одеса, 26 березня 2018 р.) // за заг. ред. д.ю.н., проф. Н.Ю. Голубевої; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса : Фенікс, 2018. С. 20-23.
2. Цивільний процесуальний кодекс України : Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV // (В редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017, ВВР, 2017, № 48, ст.436) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
3. Ожегов С.И. Словарь русского языка : Ок. 57 000 слов / под ред. Н.Ю. Шведовой. 18-изд. М. : Рус. яз. 1987. 796 с.
4. Розгляд окремих категорій цивільних справ у судах : навч. посіб. / за ред. Н.Ю. Голубевої. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2017. 480 с.